

I meccanismi della comunicazione elettorale nella repubblica romana

- 1) *Com. pet. 1: Quamquam plurimum natura valet, tamen videtur in paucorum mensum negotio posse **simulatio** naturam vincere.*
- 2) *Cic. Lael. 26: Nam utilitates quidem etiam ab iis percipiuntur saepe qui simulatione amicitiae coluntur et observantur temporis causa, in amicitia autem nihil fictum est, **nihil simulatum** et, quidquid est, id est verum et voluntarium.*
- 3) *Com. pet. 25: Nam in ceteris molestiis habet hoc tamen petitio **commodi**: potes honeste, quod in cetera vita non queas (...).*
- 4) *Com. pet. 42: Deinde id quod natura non habes induc in animum **ita simulandum** esse ut natura facere videare. Nam comitas tibi non deest ea quae bono ac suavi homine digna est, sed opus est magno opere blanditia, quae, etiam si vitiosa est et turpis in cetera vita, tamen in petitione necessaria est; etenim cum deteriore aliquem adsentando facit, tum improba est, cum amicioem, non tam vituperanda, petitori vero necessaria est, cuius et frons et vultus et sermo ad eorum quoscumque convenerit sensum et voluntatem commutandus et accommodandus est.*
- 5) *Com. pet. 45: Illud difficilius et magis ad tempus quam ad naturam accommodatum tuam, quod facere non possis, ut id est iucunde neges quorum **alterum** est tamen boni viri, alterum boni petitoris.*
- 6) *Cic. Mur. 40: Qua re delectant homines, mihi crede, ludi etiam illos qui **dissimulant**, non solum eos qui fatentur; quod ego in mea petitione sensi.*
- 7) *Com. pet. 36: Iam deductorum officium, quo maius est quam salutatorum, hoc gratius tibi esse significato atque ostendito et, quoad eius fieri poterit, certis temporibus descendito: magnam affert opinionem, magnam dignitatem **quotidiana** in deducendo **frequentia**.*
- 8) *Com. pet. 44: Benignitas autem late patet: est in re familiari, quae quamquam ad multitudinem pervenire non potest, tamen ab amicis laudatur, multitudini grata est; est in conviviis, quae fac ut et abs te et ab amicis tuis concelebrentur et passim et tributim; est etiam in opera, quam pervulga et communica, curaque ut aditus ad te diurni nocturnique pateant, neque solum foribus aedium tuarum, sed etiam **vultu ac fronte**, quae est **animi ianua**, quae si significat voluntatem abditam esse ac retrusam, parvi refert patere ostium, homines enim non modo promitti sibi, praesertim quae a candidato petant, sed etiam large atque honorifice promitti volunt.*
- 9) *Com. pet. 50: Sequitur enim, ut de rumore dicendum sit, cui maxime serviendum est. Sed, quae dicta sunt omni superiore oratione, eadem ad rumorem concelebrandum valent: dicendi laus, studia publicanorum et equestris ordinis, hominum nobilium voluntas, adolescentulorum frequentia, eorum, qui abs te defensi sunt, assiduitas, ex municipiis multitudo eorum, quos tua causa venisse appareat, bene te ut homines nosse, comiter appellare, assidue ac diligenter petere, benignum ac liberalem esse et loquantur et existiment, **domus ut multa nocte compleatur**, omnium generum frequentia adsit, satis fiat oratione omnibus, re operaque multis, perficiatur id, quod fieri potest, labore et arte ac diligentia, non ut ad populum ab iis omnibus fama perveniat, sed ut in iis studiis populus ipse versetur.*
- 10) *Com. pet. 52: Postremo tota petitio cura ut **pompae plena** sit, ut inlustris, ut splendida, ut **popularis** sit, ut habeat summam speciem ac dignitatem (...).*

I meccanismi della comunicazione e della partecipazione politica nella repubblica romana

- 1) *Com. pet. 16; 18: Sed hoc nomen amicorum in petitione latius patet quam in cetera vita (...) denique sunt instituendi cuiusque generis amici, **ad speciem** homines inlustres honore ac nomine, qui etiam si suffragandi studia non navant, tamen adferunt petitori aliquid dignitatis; **ad ius** obtinendum magistratus, ex quibus maxime consules, deinde tribuni pl., **ad conficiendas centurias** homines excellenti gratia.*
- 2) *Com. pet. 5: (...) est persuadendumque iis nos semper **cum optimatibus de re publica sensisse, minime popularis fuisse**; si quid locuti **populariter videamur**, id nos eo consilio fecisse ut nobis Cn. Pompeium adiungeremus, ut eum qui plurimum posset aut amicum in nostra petitione haberemus aut certe non adversarium.*
- 3) *Com. pet. 53: Atque etiam in hac petitione maxime videndum est ut spes rei publicae bona de te sit et honesta opinio; nec tamen in petendo res publica capessenda est **neque in senatu neque in contione**, sed haec tibi sunt retinenda ut **senatus** te existimet ex eo quod ita vixeris defensorem auctoritatis suae fore, **equites et viri boni** ac locupletes ex vita acta te studiosum otii ac rerum tranquillarum, multitudo ex eo quod dumtaxat oratione in contionibus ac iudicio **popularis fuisti**, te a suis commodis non alienum futurum.*
- 4) *Com. pet. 30: Habeto rationem **urbis totius, conlegiorum omnium, pagorum, vicinitatum**. Postea **totam Italiam** fac ut in animo ac memoria tributim discriptam comprehensamque habeas, ne quod **municipium, coloniam, praefecturam**, locum denique Italiae ne quem esse patiari in quo non habeas firmamenti quod satis esse possit. Perquiras et investiges homines ex omni regione, eos cognoscas, appetas, confirms, cures ut in suis vicinitatibus tibi petant et tua causa quasi candidati sint.*
- 5) *Com. pet. 35: minutatim ex communibus proprii, ex fucosis firmi suffragatores evadunt.*
- 6) *Cic. Tusc. 2.62: Quid de nostris ambitionibus, quid de cupiditate honorum loquar? Quae **flamma** est, per quam non cucurrerint ii qui haec olim punctis singulis colligebant?*
- 7) *Cic. Mur. 35-36: Quod enim fretum, quem Euripum tot motus, tantas, **tam varias** habere putatis **agitationes commutationesque fluctuum, quantas perturbationes** et quantos aestus habet **ratio comitiorum**? Dies intermissus aut nox interposita saepe perturbat omnia, et totam opinionem parva non numquam commutat aura rumoris. Saepe etiam sine ulla aperta causa fit aliud atque existimaris, ut non numquam ita factum esse etiam populus admiretur, quasi vero non ipse fecerit. Nihil est incertius **volgo**, nihil obscurius **voluntate hominum**, nihil fallacius **ratione tota comitiorum**.*
- 8) *Cic. Com. 55, 57: Et quoniam in hoc vel maxime est vitiosa civitas, quod largitione interposita virtutis ac dignitatis oblivisci solet (...) qua re si advigilamus pro rei dignitate et si nostros ad summum studium benevolos excitamus et si hominibus studiosis gratiosisque nostri suum cuique munus describimus et si competitoribus iudicium proponimus, sequestribus metum inicimus, **divisores** ratione aliqua coercemus, perfici potest ut **largitio** nulla sit aut nihil valeat.*